

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 4-50 fil.

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
1/2 an 12 cor. 1/4 an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor arhidiecezani.

— Raport special. —

Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor arhidiecezani convocată la Blaj pe 31 Octomvrie și 1 Noemvrie 1912 s'a ținut în sala de gimnastică a liceului local.

Adunarea a fost deschisă la orele 9 a. m. prin prezidentul Reuniunii *Ioan F. Negruțiu* în prezența Escelenței Sale Preasfințitului Domn Arhiepiscop și Mitropolit *Dr. Victor Mihályi de Apsa. Esc.* Sa invitat fiind de o comisiune anume aleasă spre acest scop, ca cel mai mare binevoitor și ocrotitor al dascălăii noastre, a ținut să ia parte la această adunare generală, ridicând astfel nimbul și înălțimea ei. La această adunare au luat parte mulți învățători din toate unghiurile Arhidiecezei. Pe lângă învățători ca emiși ai despărțămintelor Reuniunii, au mai luat parte și alții între cari remarcăm prezența Rev. canonic *Uilăcan, Muntean, Marcu, dir. gimn. Ambroziu Chețan, profesorul Dr. Bologa și Dr. O Ghibu din Sibiu, profesorii de teologie Dr. Nicolescu și Dr. Rusu precum și clericii Seminarului arhidiecezan.*

A făcut slabă impresie absența preoților, cari cu foarte puține excepții au lipsit cu desăvârșire.

Prezidentul *Ioan F. Negruțiu* în cuvântul de deschidere dă expresiune bucuriei, că aceasta a XV adunare generală a Reuniunii învățătorilor arhidiecezani o face având în față pe Arhiepiscopul iubit, având astfel ocazie ași da seama despre activitatea școlară, socială și culturală pe anul trecut, înaintea aceluia care mai mult ca ori cine poartă la inimă binele și înaintarea învățământului nostru rural și prin asta ridicarea poporului nostru românesc.

Intreg rolul acesta școlar, social și cultural revine învățătorilor noștri creștini și români. Ca români și creștini — spune prezidentul — în toate acțiunile noastre trebuie să avem în vedere exemplul divinului Învățător, a căruia învățătură a fost totdeauna pătrunsă de cea mai ideală iubire.

Chemați și aleși a aprinde în inimile tinerilor generații focul sacru al științei și al iubirii de neam, spre ajungerea acestui scop învățătorii vor trebui să conlucre în armonie și în bunăînțelegere cu toți factorii chemați a promova mersul instrucțiunii.

Unde nu-i bună înțelegere, armonie și iubire nu-i viață, acolo învățământul suferă și ca o urmare firească se dă naștere simptomului trist și îngrijitor că *poporul să străinează de școală, nu-i trebuie școală!*

Causele acestui mare rău sunt: mici interese personale de ale învățătorilor și mai adese-ori neînțelegerile între preoți și învățători. Aceste păcate se vor putea șterge numai prin părăsirea neiertatului obicei ca unii învățători cu preterarea autorității bisericești recurg la ajutorul administrației civile. Acest lucru neiertat este oprit atât de ordinațiuni consistoriale cât și de ordinațiuni ministeriale, de aceea învățătorii noștri ar face mult mai bine să-și împlinească cu scumpătate datoria spre ce li-să recomanda conferințele și întrunirile culturale.

Tânguirea și alergarea după bunăvoința autorităților *din afară* e calitatea oamenilor lași. Bunăstarea morală și materială a poporului numai așa să poate promova, dacă ne vom lipsi cu tot sufletul de biserică, căci singură biserica ne-a păstrat limba, datinile și naționalitatea noastră. Să iee învățătorii și preoții noștri pildă dela strămoșii noștri, cari în nesfârșitele lor năcazuri și asupriri au avut un liman iubit: *Biserica*. Aceasta i-a mângăiat și ajutat și strămoșii noștri, au păzit nevătămate credința, limba, obiceiurile și naționalitatea noastră, cari ni le-au lăsat nouă urmașilor lor ca cea mai scumpă moștenire.

De încheiere provoacă din nou, ca noi preoții și învățătorii să muncim cu dragoste și tragere de inimă pentru mersul bun al școlii, care singură e chemată a mântui poporul nostru românesc din ghiarele perirei. Asigurând apoi pe Escelența Sa Preasfințitul Mitropolit de sentimentele de grațitudine ale Corpului învățătoresc li mulțumește pentru interesul viu ce-l are către reuniune respective către școală și cere binecuvântarea arhierescă peste agendele Reuniunii.

Acest cuvânt inimos și cuminte al prezidentului — mai ales fiind spus de cel mai competent bărbat de școală, care în virtutea oficiului însemnat ce-l are e în măsură de-a cunoaște bine și temeinic toate nevoile școlii noastre — a produs multă însuflețire în asistență și a fost acoperit cu aplauze.

Urmază apoi desbaterea programului ședinții conform ordinei de zi, constatându-se prezența la această adunare generală, a-lor 54 membrii din deosebitele despărțăminte ale Reuniunii.

Raportul secretarului Reuniunii despre activitatea dezvoltată în anul 1911/12 fiind de mai înainte tipărit și împărțit membrilor să consideră de cetit.

Conform propunerilor intrate la birou să declară de membru onorar al Reuniunii *Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român.*

În ordinea de zi la p. 5 era anunțată conferința prof. *Stefan Pop* despre *învățământul continuativ*, care însă nu s'a ținut ci s'a decis a se ținea la adunarea generală a Reuniunii din anul viitor, în schimb a ținut o preafrumoasă conferință vorbind despre viața și activitatea lui *Gheorghe Bariț*. (Se va publica în întregime. Red.) Acest subiect de cea mai mare actualitate, a fost predat în mod așa de intuitiv și plastic încât ti-să părea că ai înaintea ochilor chipul sever și neînduplecat al marelui Dascăl și îndrumător, care în viață a luptat și s'a cheltuit toată energia și tot aurul spiritului său luminat pentru ridicarea priu școlii a neamului românesc, căruia din tinerețe până la cea mai de pe urmă suflare i-a purtat o nețărmurită dragoste.

Conferențiarul poate fi mulțumit, că prin munca sa conștiințioasă despre activitatea nemuritorului *Gheorghe Bariț* s'a împlinit o sfântă datorie față de corpul învățătoresc român, care în *Gheorghe Bariț* poate să afe în mod strălucit modelul învățătorului român.

Conferința ascultată în perfectă liniște, adeseori a fost întreruptă de aprobările publicului iar la urmă a fost răsplătită cu ovății.

Terminată conferința, ia cuvântul Escelența Sa Prea Sfințitul Domn Mitropolit și în cuvinte pline de adevărată iubire părintască salută membrii Reuniunii a căror ocupațiune nobilă fiind pedagogia care are de scop promovarea virtuții și creșterea în perfecțiunea morală a tinerelor generații nu au lipsă de o deosebită încurajare.

În timp de restriște luptând contra valurilor contrare, să-și împlinească cu scumpătate misiunea nobilă ce o au în mijlocul poporului, și în acest propus să se întărească și apoi având neclintită nădejde în Dumnezeu să ducă lupta, care le va da și curajul necesar.

Apoi Exc. Sa atinge o parte practică a afacerilor școlare și după ce expune greutățile mari, lucrul și ostenețele de zi și noapte ce le întimpină în rezolvirea agendelor privitoare la mersul instrucțiunii populare, amintește din multele inconveniente, cari obvin, de piedecile *neașezării învățătorilor* în oficiile conferite de auctoritatea legitimă și competentă și aduce ca mângăiere o preafrumoasă istorisire evanghelică din timpul dumnezeescului Învățător, Care în impli-

nirea divinei Sale misiuni încă a dat de multe și mari piedeci dar cu toate acestea a știut să le mulcomiască și să le îndrepteze spre bine, așa și învățătorii în aceste zile viforoase și întunecat de valurile patimilor să aibă încrederea în Dumnezeu care va înmoia astfel de porniri dușmănoase.

Asigurând adunarea de înalta Sa bunăvoință părintască ofere 100 coroane ca premiu pentru două operate diferite și dând binecuvântarea arhierescă asupra tuturor celor prezenți între uralele asistenței să departă din mijlocul nostru.

După depărtarea preabunului Părinte s'au exmis comisiunile: pentru examinarea raportului general, pentru cenzurarea socotelilor anului 1911/12 și pentru examinarea raportului comitetului redacțional și al bibliotecarului.

În ședința de după amiază s'a discutat raportul comitetului central în chestiunea „Orfelinatlui” și primindu-se s'a decis a folosi toate ocaziunile și mijloacele pentru *augmentarea* fondului orfelinatlui, care va aduce neprețuit folos familiilor învățătorilor noștri.

S'a încins apoi o discuție animată asupra temei: *Cum să se propună limba română în școlile primari nedespărțite.*

Neputându-se termina discuția asupra acestei teme s'a amânat pe ședința a III. de Vineri în 1 Novembre.

La orele 5 seara societatea de lectură a elevilor preparandiali au aranjat în sala de gimnastică o serată literară muzicală. Vasta sală a fost literalmente plină.

Bogatul și variatul program constător din 9 puncte a fost executate spre deplina mulțămire și plăcere a auditorului.

Îndată după concert, profesorul Valer Suciu, a ținut o prelegere despre *alcoolism* însoțită de proiecțiuni de skiopicon.

A doua zi Vineri la orele 8 a avut loc în laboratorul chimic dela gimnaz o conferință cu experimente ținută de prof. *Alexandru Borza* tractând: „*Chimia în școala primară*”.

Experimentele au fost urmărite cu cel mai viu interes și prof. Borza s'a dovedit de un bun pricepător în ale chemiei, iar învățătorii s'au ales cu frumoasă cunoștințe însușindu-și în acest interesant obiect lucruri, cari cei mai mulți — numai din teorie le știau.

După aceasta conferință s'a continuat discuția asupra temei — amânate în ziua precedentă din lipsa timpului: „*Cum să se propună limba română în școlile primari nedespărțite*”.

Aceasta temă fiind de mare însemnătate pentru viitorul școalelor noastre, mai cu seamă că prin noua lege școlară numărul orelor de limba română s'au redus în mod foarte simțitor și vătămător cunoștinții limbei materne, a fost discutată din toate punctele de vedere și aproape toți vorbitorii au accentuat folosirea și pe mai departe a *gramaticii limbei române* firește nu după metoda vechi nepractic și în consecință nefolositor.

Prețioase îndrumări la aceasta temă la insistința adunării a dat d. dr. *Onisifor Ghibu* referent conzistorial din Sibiu. Timp de 1 oră a întreținut adunarea analizând cu pricepere și cunoștință metodele instrucțiunii în școala primară, arătând cu exemple partea practică a metodelor celor mai moderne, cari prin practicitatea lor dau în instrucțiune rezultate multumitoare.

Precum Catehismul s'a dovedit neindestulitor însușirii cunoștințelor adevărilor religioase, în forma uzitată până aci, în tocmă și gramatica limbii române propusă independent s'a dovedit neindestulitoare

pentru însușirea limbii române, deci catehetul va trebui întâiu să istorisească materialul biblic ca apoi elevul de sine să ajungă la concluziile cari formează obiectul catehismului, asemenea învățătorul prin intuițiune se propună elevului materia ce voiește a o tracta, ca apoi din cele știute elevul sigur și cu ușurință să ajungă la cunoașterea elementelor gramaticale.

Esunerile d-lui Ghibu, au avut darul de a arăta calea pe care mergând învățătorii, își vor înlesni aceasta parte grea a instrucției.

În ședința ultimă de Vineri după amiază s'au făcut raportul comisiunilor exmisse în ziua primă.

Dintre acestea țin să amintesc stabilirea temelor puse la concurs, cari sunt:

1. *Învățământul continuativ.*
2. *Propunerea istoriei naturale în școala primară și*
3. *Planul special de învățământ.*

Referitor la constituirea unui post de *revizor școlar*, s'a decis să se urziteze la Preav. Consistor înființarea acelu post, care va aduce multă înlesnire învățământului. Asemenea să fie rugat Preav. Consistor ca cercularele metropolitane cari interesează școala și pe învățătorii pe viitor să se împartă în câte un exemplar și pentru arhiva docentală.

Casa Reuniunii s'a aflat în deplină ordine dându-se absolutor căsarului.

O discuție mai vie s'a încins la organul Reuniunii „*Foia Școlastică*”. În vederea restanțelor de 15,000 cor. și a datoriei de 8800 coroane, s'a decis cu unanimitate ca restanțierii să fie improcesuați, iar pentru susținerea mai departe a organului abonamentul să se ridice dela 6 la 8 cor. anual.

Punctul ultim al programului a fost alegerea funcționarilor pe un period de 3

FOIȚA.

PRIN MUNȚII APUSENI.

Dela Turda până la Iara-de-jos.

Muncit fiind multă vreme de dorul de a vedea munții aceia, cari „aur poartă” dar ceice i-au stăpânit odată azi „cărășesc din poartă în poartă”, și în urmă totuși mi s'a dat prilej să-i văd și să le admir frumsețara și diferitele bogății minunate, ce se ascund aici colo în creșii munților.

Voiam să văd la fața locului pe acei românași bravi, cu cari Marele Iancu a știut înfrânge pe cei mai isteți ostași ai magiarilor și încă în așa chip, cât pagubele ce li le-au făcut ai noștri le-au simțit multă vreme.

Doriam să știu în ce stare culturală, religioasă și politică se află urmașii eroilor din patruzeciopt, cari îndurând tot felul de neajunsuri au luptat cu bărbăție, crezând, că dacă ei n'or avea un traiu mai bun, mai de suferit, atunci cel puțin fii lor să ajungă o soartă mai bună.

Stăpânit de aceste gânduri, într'o zi ploioasă de Joi, am luat trenul spre Turda eu și un pretin al meu, ambii dornici de a cunoaște rând pe rând, ținuturile locuite de Români.

În însuflețirea noastră nu voiam să știm nimic de norii gri ce umblau prin văzduh, nu vedeam picurii deși și mari, ce cădeau pe pământ, căci gândul și atențiunea noastră ne erau îndreptate spre locurile acelea frumoase, ce încurând aveam să le vedem.

După o călătorie de câteva ore, cu trenul ajungem pe-o vreme frumoasă în orașul, ce ne servea ca punct de mănecare în excursiunea plănuită. Era aproape sară, când am ajuns la Turda. Lume multă se coborise la gară, fiindcă în ziua următoare se începea târgul de preste an. Ca noi veniți în părțile acestea, ne uitam mirați, când la stâncile uriașe, ce se întindeau înaintea noastră, când la vechiul oraș, de care ni-se legau multe amintiri istorice.

De departe se zăresc turnulețele cătorva biserici și hoarnele mari ale unor fabrici.

La intrare în oraș suntem întâmpinați de o păreche de magari, ce cărau apă din Arieș cu butea și o vindea, căci apa din fântâni și izvoară conține prea multă sare, așa că nu se poate bea. Pe la periferie orașul e mai puțin adunat. Casele sunt departe una de altă. De altmintrelea întreg orașul nu e tocmai așa de împopulat. Locuințele oficianților comitatului, localurile publice, fabricile și câteva clădiri mai frumoase de ale privaților atrag privirea trecătorului. Astfel sunt casele comitatului, spitalul

cel nou, judecătoria, castelul avocatului Popescu, care nu atât prin scumpetea și bogățiile, ce l-ar împodobi, cât mai vartos prin poziția frumoasă, prin simplitatea armonioasă și prin grupurile de flori, ce-l încunjură de toate părțile desfată ochii privitorului. De-o mai mare însemnătate e gimnaziul ridicat acum de curând în o formă modernă. Chipurile lui Socrate și Aristotel ce sunt pe fațada gimnaziului, de departe se par a fi ale lui Traian și Decebal. Elevii, cari umblă la gimnaziul acesta sunt destul de numeroși. Sunt și mulți români printre ei, mai jumătate. În anul acesta s'a depus matura mai întâi, de aceea mare va fi fost bucuria maturizanților de acum, căci n'or fi trebuit să învețe atât. E o clădire impunătoare și extinsă pe un loc destul de mare. Toate gimnaziile noastre românești ar începea acolo. Ca martori ai vremurilor trecute sunt biserica romano-catolică și băile de sare. Biserica de departe se vede a fi reformată și numai crucea de pe ea îți dă să înțelegi, că-i catolică. Zidurile mari și uriașe sunt rămășițe ale veacului al 14—15. Interiorul e de-o frumsețara rară. Cele câteva altare, mulțimea de statue podoabele neprețuite astfel sunt aranjate, ca să însuflească și evlavie în sufletul celor ce o cercetează.

Băile de sare se lucră numai de vre-o câțiva ani. După săpăturile de până acum se par a fi destul de abundante în sare.

ani. Au fost aleși prin votare secretă următorii: Președinte: Ioan F. Negruțiu directorul preparandiei, vice-președinte: prof. Ștefan Pop, secretar: prof. P. Ungurean, cassar: prof. Nic. Pop, controlor: prof. Iuliu Maior, bibliotecar: V. Suci.

În numele noului comitet președintele vechiu și nou Ioan F. Negruțiu mulțumește adunării generale pentru încrederea pusă în persoanele lor, promite și pe viitor că-și vor da toate silințele pentru promovarea intereselor Reuniunii și prin aceasta a învățătorilor, și cerând sprijinul și ajutorul învățătorimei la aceasta muncă care are de scop ridicarea învățătorilor la nivelul ce-i compete în șirul învățătorilor altor neamuri, între aclamările entuziaste ale membrilor încheie ședința.

Problemele „Asociațiunii”.

Repriveri și prospecte din mijlocul unui veac.

Dăm în celea următoare expozitul făcut în adunarea dela Sibiu, de protopopul Dr. Elie Dăianu, referentul comisiunii pentru raportul general, așa cum s'a putut reconstrui:

III.

O altă problemă mare în direcția asta poporanistă a activității „Asociațiunii” este problema cooperativelor sătești, cu care s'a ocupat comitetul în favorul cărora a făcut propunere, ce cu puține schimbări o recomandăm și noi spre primire.

Problema aceasta, Onorată adunare, a preocupat acum de ani întregi opinia publică, factorii vieții noastre sociale și economice, iar în

anumite regiuni în loc de discuții s'au înfăptuit instituții cooperative organizate gata. Și dacă acum în sfârșit problema a găsit o sancționare chiar și din partea „Asociațiunii” care se angajează la muncă pentru generalizarea și realizarea ideii, faptul acesta foarte îmbucurător, se datorește în mod special, intervenției generoase a unui bărbat de bine al neamului nostru, care s'a ivit ca un lucefăr pe cerul nostru înourat, și care a înțeles să personifice și să întrupeze în sine însuși acel înțelept cuvânt al poporului nostru, care zice: „tace și face”: acel mare om de fapte, care înțelege să facă gesturi grăitoare și pline de înțeles, cu care însoțește însă nu numai cuvinte, ci mai ales fapte de cea mai înțeleaptă directivă; acel profund gânditor, care e în fericita situație de a exprima gândurile sale de bine pentru noi prin fapte roditoare de alte fapte bune, și care și problema cooperativelor a pus-o înaintea comitetului „Asociațiunii”, nu numai cu motivări logice și retorice, ci mai ales cu ofertul său atât de puternic grăitor, de 100,000 cor., ca în loc de propagandă și înfăptuire a minunatei idei umanitare ce se leagă de cooperativele sătești.

Realizarea acestei idei menite a da țaranului nostru un mijloc nou

de organizare și întărire a forțelor sale economice, va fi, sunt sigur, resplata cea mai bună și mai potrivită ce putem aduce acestui seftet bun, ca semn al mulțămitei și recunoștinții neșterse ce-i păstrăm.

Cât de diferite sunt părerile la noi și cu privire la cooperative am putut-o constata, în mic, și în sânul comisiunii noastre, și e de înțeles lucrul acesta. De aceea ca să putem bine orientați chibzui asupra propunerii ce facem, care în fond e însăș propunerea comitetului, fie-mi iertat a mă opri un moment și la acest punct.

Mai ales două puncte de vedere opuse se ciocnesc în chestia cooperativelor. Zic adecă unii, că societățile pe acțiuni sunt instituții egoiste — iar cooperativele sunt altruiste. De aceea cer ca cooperativele să fie făcute cu totul neatârătoare de bănci, ca niște organizații cu totul de altă natură. Pornind din acest punct de vedere ar urma ca cooperativele, înființându-se și dezvoltându-se să fie organizații contrare băncilor, ceea ce ar fi fatal pentru întreaga viața noastră publică nu numai pentru viața economică.

Noi trebuie să ne dăm bine seamă, că tăria vieții noastre economice este organizată azi în peste 200 de bănci, tot societăți pe

Afuzimea locului, de unde scot sarea e cam de 60 metrii. Spun, că a fost lucrare cu mult înainte de asta, ba chiar și Românii au muncit în băile acestea, dovadă sunt nește afuzimi mari, în cari sunetul se repetă de vre-o zece ori. Dacă arunci o peatră în prăpăștiile acelea numai după mai multe secunde ori poate chiar minute ajunge la fund. Ambitui e la suprafață și e cam 1 km. de lung. Când am mers înlăuntru ne-au dat haine, ca să nu ne mănjim, o pălărie de paie, ni-au pus neșe lumini în mână, de eram cât se poate de pociți și ne-au condus în baia numită a lui Rudolf. Băeșii sunt muncitori din Turda, și lucră și ziua și noaptea la lumina unei lămpi mici cu gaz. Sarea o sparg cu ciocanele și vin plătiți după maza metrică. Unii lucră desbrăcați, parte fiindcă se încălzesc cum dau mereu cu ciocanele, parte pentru că înlăuntru e mai cald ca afară. Fărâmurile de sare le aruncă în groapa adâncă, pentru că cu vremea să se consolideze. Afară scot sarea mai lutăi cu ajutorul unei roți mari, ce stă în legătură cu două corfe și apoi cu vagoane de celea mici. Sarea e cam negricioasă, dar foarte sănătoasă. Au aflat și nește cristali de sare, a căror frumsețe a fost admirată și în Pesta cu prilejul unei expoziții de februarie.

Românii locuiesc pela periferii și mai ales în partea de câtră apus-meazănoapte, deși mulți dintre ei au locuri în mijlocul o-

rașului. Astfel biserica, gr-cat. are nește clădiri frumoase ce sunt date în arândă unui otelier. „Arieșana” încă e așezată într'o casă destul de arătătoare în mijlocul orașului.

Foarte cercetată sunt băile de sare cu un fel de pncioasă, unde mulți își recaptă sănătatea.

Stradalele acum încep să fie mai regulate și mai grijite. Dar va trebni să treacă încă multă vreme, până ce-i va dispărea cu totul înfățișarea de oraș vechiu. În Turda am fost găzduiți la protopopu, un om ospital și prevenitor în toate, iar doamna o femeie curajoasă, care și în fața loviturii ce-o ajunsese acum de curând, știe să-și păstreze cumpăna dreaptă. Dacă Românii ar lucra cu mai multă diligență, dacă ar pune umăr la umăr, ar deveni un element mai respectat înaintea străinilor, precum i-se cade în cetatea strămoșilor săi. Sunt câțiva bărbați învățați și însușiți, în Turda, cari dacă ar fi sprijiniți în străduințele lor nobile am da cu un pas înainte.

După cât am înțeles și Turdenii au început să se pună pe o muncă mai intensivă.

Vineri după amiază ne hotărîm să mergem mai departe și părăndu-ni-se mai aproape de „Cheia Turzii” comuna Săndu, am luat drumul spre ea. E numai cale de hotar. Pe calea aceasta e tare aproape. Sui un deal și cobori apoi oblu în Sănd. De o parte a dealului se întind lanuri bogate

de holdă, iar de cealaltă parte sunt cucuruz, destul de mari, ca să poată fi săpate de a douăoară. Prin hotarul Săndului duce și o linie ferată, pe care umblă un tren cu nește vagoane mici. E mic și face o larmă de te speră.

Săndu e locuit mai mult de Români, căci puținii unguri, ce se află în comună sunt argați la curtea grofească, dar pentru aceea sunt tare jertfitori, căci preotului lor i-au făcut niște case parohiale, foarte frumoase. Statul și aici își face mândrele prin organele sale, căci școala românească, deși e destul de încăpătoare și arătătoare totuși mereu e obiectată din partea inspectorului. De multeori pentru lipsa unor simple formalități a fost dojenită, așa că vreau s'o ieie cu ori ce pret, dar preotul local zicea, că până va fi el acolo va face tot posibilul să stea neatusă de mâna sacrilegă. Spre scopul acesta mai bine au luat din materialul adunat pentru edificarea unei biserici noi, — carea abea se mai ține, — decât s'o lase pradă șovinismului maghiar.

În vecinătate cu Săndul e și memorabila „Cheie” a Turzii. Până acolo am fost conduși de preotul local, care pe lângă toate grijile private ce-l apasă, nu se dă înapoi nici înaintea pedecilor, ce le întâmpină cu susținerea școlii confesionale.

(Va urma)

acțiuni. Ar fi cu totul greșit și nenorocit lucru dacă acum în nouăle creațiuni, băncile și-ar găsi niște rivale, niște dușmane, în loc să-și găsiască niște conlucrătoare.

De aceea trebuie să năzuim a aduce în perfectă armonie cooperativele cu băncile, ca ele se lucreze concentric și în aceeași direcțiune, deși poate pe alt teritor și cu alt metod.

E adevărat poate, că în principiu, și în abstract, băncile, ca societăți pe acții sunt cam egoiste. E adevărat poate, că în felul cum au fost diriguite până acum, cu tendința de a da mari dividende, ele fac și un rău serviciu economiei naționale, pentru că capitalurile ce le câștigă din camete, mai ales dela țărani producători, și le dau în mâna intelectualilor acționari, mai toate le trec pe încetul în mâni străine, în schimb pentru toate acele necesități ale vieții orășenești pe cari ni-le procurăm mai ales dela străini: cum sunt articlii de toaletă, mobilă, băi, călătorii, instrucție etc. Astfel băncile scot din țărîmul nostru național anumite capitale și le trec în țărîmuri străine. În vederea acestui fapt e bine de luat în seamă, că a sosit timpul ca băncile să se mulțamească cu dividende mai modeste și să ajute cu capitalele lor cooperativele, cari sunt chemate a organiza economicește *țărănimea*, elementul productiv și conservativ al capitalului național.

Astfel băncile vor face *altruism*, iar cooperativele vor da și ele câștiguri țărănilor părtași, și mai ales vor deprinde pe țărani, cu cruțarea și cu *depunerile*.

De altfel alta este principiul, abstract, și alta este aplicarea lui; alta e teoria și alta e practica.

În practică *egoismul* băncilor se reduce tot așa de mult ca și *altruismul* cooperativele. Băncile — egoiste, cum le zic — la noi s'au dovedit cele mai generoase sprijinitoare a tuturor pornirilor bune, și *»cuota filantropică«* a băncilor românești a fost relevată cu laudă, cu tot dreptul chiar de străini, și a fost propusă ca o pildă de imitat și pentru alte bănci. Doar însași *cooperativele* cele al-

truiste încă se vor putea înființa numai cu ajutorul băncilor. Și tocmai băncile mai înțeleghătoare au fost cari au înființat atari cooperative la sate, dovedind cu fapta bunățatea și folosul lor. Iar dacă se înființează cooperativele mici ele nu vor putea da împrumuturi fără camătă, și ele vor trebui să iea percente, ca și băncile dela datornici, prin ce vezi bine se reduce mult laudatul altruism, fără să se reducă însă importanța lor nespūsă, care stă în organizarea și emanciparea poporului nostru dela sate.

Tocmai de aceea, și comitetul, și comisiunea contemplează cooperativele ca o completare a organizației noastre economice de până acum, ca o continuare a operei săvârșite până acum prin bănci: deci ca organizație nouă harmonică cu organizația cea veche și nici de cum ca ceva contrar.

Ori cum, prin înfăptuirea și generalizarea cooperativele *»Asociațiunea«* noastră face un pas mare în pornirea sa spre popor, prin ce nu numai dă un impuls puternic culturii române, peste tot, ci își crează și pentru sine un teren cu mult mai rodnic și mai priincios.

Onorată adunare generală! Culmea adunării noastre din estan a fost negreșit desvălirea monumentului lui Gheorghe Barițiu. Cu acest act se încheie definitiv și frumos jumătatea primă de veac a vieții *»Asociațiunii«*. Ca și *»Asociațiunea«* al cărei vrednic și harnic secretar a fost aproape o vieată întreagă Barițiu n'a putut străbate la inima poporului, deși tot cu gândul la popor a trăit și muncit. Ca și *»Asociațiunea«*, al cărei suflet a fost, Barițiu a rămas tot numai îndrumătorul inteligenților, dascălul dascălilor poporului nostru. De aceea monumentul lui Barițiu e și monumentul caracteristic al *»Asociațiunii«* de până acum, e și simbolul activității ei de jumătate de veac. — Cu desvălirea acestui monument s'a închis o epocă, și s'a deschis alta.

Fie ca în curând să asistăm la desvălirea monumentului lui Eminescu, poetul care în senzul cel mai larg și-a dat seamă de problemele de viață ale neamului său, și care prin întreagă concepția sa, a

tălcuit durerea neamului nostru întreg. Acel monument va fi și simbolul lucrării viitoare a *»Asociațiunii«*, și ceea ce trebuie să-i dorim este, ca să-i ajute Dumnezeu, ca prin lucrarea sa în mijlocul poporului nostru să ajungă a ridica starea țărânului român prin cultură la o astfel de bunăstare și mulțămire, încât să se desmintă faptic ceea ce Eminescu așa de plastic zugrăvește în *Doina* sa, când zice:

Dela Nistru pân la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s'a...

Și atunci iarăși, monumentul lui Eminescu, nu va fi numai al lui, al marelui poet, ci va fi monumentul unui triumf cultural al *»Asociațiunii«*, ceea ce dorim să-i și dea Dumnezeu părinților noștri.

Impotriva episcopiei ungu-rești. După cum am anunțat, calvinii din Dobrițin au pornit o goană fâțișă impotriva episcopiei de Hajdadorog. Prilej la aceasta le-a dat rescriptul ministrului de culte Zichy, care a recercat congregația orașului, că dacă sunt aplicați a aduce unele jertfe materiale, ministru e aplicat a fixa ca sediu al episcopiei nouă orașul Dobrițin. Tineretul dela școlile mai înalte intrunindu-se a protestat impotriva încercării de a pune sediul episcopiei maghiare în Roma-calvinească și a îndemnat pe toți ai lor să ia poziție hotărâtă impotriva acestui *»atentat«*. Ba toile reformate tratează acum toată chestia episcopiei catolice, ca un atentat al clericalismului impotriva reformatorilor.

Adunarea orașului s'a ținut în 31 Octomvrie, în care comisia exmisă propune, ca pentru noua episcopie orașul să dea 250 mii de coroane, 2 milioane de cărămizi, și un teritor de 6400 stânjini pătrați. Pe atunci încă de aceasta parere erau toți. Dară acum s'au schimbat toate. S'au sculat unul după altul șampionii reformatorilor și au protestat impotriva. Mai înversunat a fost în contra nouii episcopii Curatorul suprem al bisericii reformate contele *Degenfeld József*, care a propus, ca adunarea să enunță, că *»nu reflectează la noua episcopie«*. Adunarea a și decis, că pentru noua episcopie nu dă nimic.

Ce e și mai caracteristic în toată afacerea, e că tot congregația orașului Dobrițin a intrevănit în adunarea de primăvară telegrafice la ministru de culte și papa dela Roma, ca să înfrângă opoziția bisericii românești și a episcopatului nostru și să înființeze episcopia gr. cat. maghiară. Au înaintat atunci și un memoriu la Roma, ca să arete acelora cât de ferbinte așteaptă rezolvirea acestei chestii, care pentru ridicarea pietății și a credinței catolice va fi de cea mai mare însemnătate pentru poporul din ținutul Dobriținului. Telegrama l-a aflat pe episcopul Radu în Roma.

Filip Haas și Fii

Fabrica: Sopron.

(30) 20-20

fabricanți de tapete și de stofe pentru mobile în Cluj, strada Unio Nr. 3. Mare asortiment în tapete și stofe de mobile, în perdele de stofă și de dantelă, plapome, linoleie, pânze cerate și tapete veritabile persiane.

Aranjamente complete pentru hotelurile și scule.

Azi e deja act clerical. Până a fost împotriiva noastră a fost de enormă însemnătate pentru credința catolică. O tempora, o mores! Păcat, că nu avem câteva foi locale din Dobrița, ca să putem da și fragmente din vorbirile, ce s'au rostit din acel prilej.

Corespondințe.

Din dieceza de Oradea.

Credem potrivit ca să publicăm și parentarea pe care Preaveneratul Ordinariat de Oradea o face fostului său vicar general și să publicăm scrisoarea adresată succesorului său *Dr. Florian Slan*. Iată-le dar după-cum au apărut în ultimul circular:

I.

Cu adâncă durere aducem la cunoștința Ven. Cler diecezan, că în ziua de 16 Oct. 1912 n. la orele 2 din noapte, după grele suferințe de aproape doi ani și jumătate, suportate cu resemnațiune creștinească, provăzută fiind în repetite rânduri cu sfințele Taihe, prepozitul Veneratului Capitul Catedral din Oradea-mare dr. *Augustin Lauran*, canonic, abate, prelat domestic al Sântiei Sale Pontificalei roman, Protonotar apostolic, vicar general episcopesc, doctor în sf. Teologie și în filozofie etc. a încetat din viață în anul 68 al etății și 45 al preoției.

Inmormântarea rămășițelor pământești ale ilustrului decedat s'a îndeplinit în 18 Octomvrie n. 1912, în cimiterul central din Oradea-Ujváros din partea noastră cu asistența membrilor Veneratului Capitul și a mai multor preoți din jur, în prezența unui public numărös și ales.

Timp de 45 ani, acest prelat ilustru, servind cu viață credință și cu zel înflăcărat, la altarul Domnului, în același timp a adus servicii prețioase și însemnate Diecesei sale, care Pa crescut și a cărui fiu credincios a fost până la moarte. Activitatea lui în calitate de rector seminarial, director preparandial și de vicar general episcopesc este cu mult mai binecunoscută înaintea Frățiilor Voastre, decât ca să fie lipsă de aprecierea aceleia la acest loc.

Fiind adomitul în Domnul om cumpătat și cruțător, din avutul său a lăsat diecezei fundațiune liturgică, fundațiune pentru creșterea tinerilor în seminarul domestic și o bibliotecă bogată, aproape fără păreche la noi.

Preot evlavios, a servit pururea cu credință viață bisericii Domnului Nostru Isus Hristos, astfel încât în momentul despărțirii sale a putut esclama cu Apostolul ne-amurilor: Lupta cea bună m'am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit, de acum mi-s'a gătit mie cununa dreptății, care îmi va da mie Domnul în ziua aceea, Judecătorul cel drept.

Pentru odihna sufletului său, Veneratul Cler va aduce la altarul Domnului sufragiile pie îndatinate.

În veci amintirea lui!

II.

Prin adormirea în Domnul a Ilustrității Sale d. *Augustin Lauran*, prepozit capitular și vicar general episcopesc, pierzând noi pe acel bărbat binemeritat, carele în decurs de 16 ani a stat într'ajutor atât antecesorului

nostru de binecuvântată aducere aminte, cât și Nouă în ocârmuirea diecezei, acesteia în calitate de vicar general episcopesc, — noi, conformându-Ne dispozițiilor înțelepte ale sfințelor Canoane și indeosebi decretelor Conciliului nostru Provincial I. dela anul 1872 (Tit. II. Cap. VI), amăsurat căroră se prescrie, ca Episcopul la ocârmuirea diecezei să-și ia într'ajutor un bărbat drept și probat, cu numele de vicar general, căruia să-i încredințeze o parte sau toată iurisdicțiunea sa ordinară episcopescă; luând în considerare stima și încrederea, de carea Revma Frăția Ta te bucuri înaintea Clerului și poporului credincios al acestei dieceze; socotind mai departe înțelepciunea și zelul, știința, experiența și virtuțile, cu cari te știm înzestrat, — noi am aflat în Domnul de bine a te denumi și constitui, precum în virtutea literelor Noastre de față te și denumim și constituim de vicar general episcopesc al Nostru în cele spirituale, delegându-ți după drept și după datinile noastre, facultățile ordinare, precum și facultățile numite cvincvenale, ce le-am primit dela S. Scaun Apostolic, cari în senzul acelor Litere Apostolice se pot subdelega, și a căror exercițiu nu pretinde caracterul ordului sacru episcopesc.

În aceea firmă încredințare, că Revma Frăția Ta Ne vei ușura sarcina grea a guvernării cu sfatul, cu cuvântul sau cu fapta, dorindu-ți dela Domnul toată prisosința darului ceresc, cu toată întinderea inimii îți împărtășim binecuvântarea Noastră Arhierască.

Oradeamare, Ședința Consistorială din 19 Octomvrie, 1912.

Reviste.

Csernoch primatele Ungariei. O foaie de seara din Budapesta anunță, că abdicarea lui Vaszary Kolozs din scaunul primațial e fapt împlinit și urmașul lui e — Csernoch János actualul arhiepiscop de Kalocsa. În locul lui Csernoch la Kalocsa, va fi numit Glattfelder. Abdicarea lui Vaszary a fost altcum de mult hotărâtă de factorii competenți și numai o formulă potrivită se urmărea, ca aceasta de silă retragere să nu-l supere pe bătrânul prelat, care e acum prea de mulțișor într'un scaun episcopesc cu așa venite enorme. Viața cea mai mare o are, că din uriașele venite ale moșiilor primațiale aproape nimic n'a jertfit pentru binele public. Deși venitele trec peste un milion, totuși rudenile arhiepiscopului, cari îi sunt și administratorii au trebuit se insinue, că în urma anilor răi cresc datorile pe domenii mereu, necum să poată arăta ceva venit. Natural, că în felul acesta toate școlile, instituțiile pii, de binefacere etc. cari toate sunt avizate dintru început la punga arhiepiscopului au ajuns în crâncene delire, iar preoțimea tractuală și cea înaltă era

tulburată adânc de această chivernisire a unei averi, care își are obligamentul său moral. Așa s'a întâmplat apoi, că episcopii mai tineri intervenind la ministrul de culte au pus capăt acestei stări de lucru și pe Vaszary l'au abdicat, lăsându-i titlul și onorurile, cu cari să petreacă restul zilelor în mânăstirea din Panonhalma.

Tot din acest prilej se anunță, că în ministerul de culte să ocupă serios cu idea de a introduce un hotar de etate și la episcopi respective funcționarii înalți bisericești. Mai ales, că ministrul e în curat cu dezastrele, ce provin din împrejurarea, că episcopul e prea bătrân și lipsit de energia cuviincioasă, ori sfințicii lui sunt incapabili de a mai munci. Se zice, că în privința aceasta clasice exemple ar fi oferit Kassa, după cardinalul Samassa.

Dacă s'au luat peste tot astfel de dispoziții de ministrul de culte, zice-se, meritul e a lui Csernoch, Glattfelder eventual Mailáth, cari ar fi elaborat un program de acțiune ca pe viitor posturile înalte să nu mai poată firefugiul celor incapabili de lucru.

Noutăți.

Din Arhidieceză. Pentru stațiunea de cantor-învățător din comuna Dătes distr. protopopesc Ludos se publică concurs cu termenul de 10 Noemvrie 1912. Tot până atunci pentru stațiunea de cantor-învățător din comuna Murás-Beldiu, distr. protop. Aiud; pentru stațiunea de cantor-învățător din comuna Sacalul de câmpie districtul protopopesc Pogăceaua; pentru stațiunea de învățător din comuna Tecușul săsesc, districtul (vicariatul) Făgăraș; pentru stațiunea de cantor-învățător din comuna Șarosul ung. districtul protop. Diciosăumartin; pentru stațiunea de învățător din comuna Lodroman, distr. protopopesc Blaj; pentru stațiunea de învățător din comuna Budatelec, distr. protop. Cătina; iar pentru stațiunea de cantor-învățător din comuna Nyárádbalintfalán distr. protop. al Murășului; pentru stațiunea de cantor-înv. din comuna Sântu, distr. protop. al Fărăgului, concursul e până la 15 Noemvrie 1912.

Publicațiune. Spitalul Sofia, clădit în orașul liber regesc Szászsebes (Sebeșul-săsesc) să va deschide în 3 Noemvrie 1912. Conducătorul spitalului e operatorul dr. Otto Grasser. Primirea bolnavilor să va începe Duminecă în 3 Noemvrie 1912 după-ameazi la 4 ore. Spitalul Sofia provăzută cu un parc frumos conține peste 100 paturi este în toată privința întocmit cu cerințele cele mai moderne highienice, posedă încălzirea centrală cu vapor, apeduct central pentru apă de beut și caldă, canalisațiune, precum și un stabiliment Röntgen după cerințele cele mai mari. Spitalul Sofia este de foarte mare însemnătate pentru pacienții cari îl cercetează, căci le stă la dispozițiune un stabiliment de băi modern întocmit, băi de sare, băi medicinale (băi acid carbonic) și un inhalatoriu. Acest stabiliment de băi se va spori în anul viitor cu una întocmire de cură după sistemul Kneipp, băi de aier, soare și electrice. Szászsebes, (Sebeșul-săsesc) în Octomvrie 1912, Magistratul orașenesc.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Lipsind în biserica noastră gr. cat. un sf. Chivot corespunzător s'a făcut apel la poporul credincios dela care s'a colectat suma de 26 cor. 20 fil. din care cu 24 cor. 40 fil. s'a adus prin atelierul de ornate sacre din Blaj un sf. Chivot de argint aurit care în locul celui de până acum cu totul necorespunzător va avea să păstreze între păreții săi pe Domnul îndurării sub forma pâinii: restul de 1 cor. 80 fil. s'a dat reuniunii de femei „Sf. Maria“ de curând înființate care asemenea are de scop ca din contribuțiile bănești să înfrumusețeze casa Domnului pe cum se cuvine. Numele celor ce și-au dat obolul lor e următorul: Ioan Todoran preot gr. cat. și soția 3 cor., Ana Mărginean 3 cor. Nicol. Muntean sen. 2 cor., Ioan Popa, Simion Timar sen., Nic. Lascu, Nic. Timar crășnic, Nic. Timar, Nic. Folea, Mihail Axente, Nic. Burlan, Dum. Mărginean lupei, Vas. Axente, Ioan Timar, Ioan Timar a Marti, Dum. Axente câte 1 cor., Nic. Chisăliță, Valeriu Lascu, Dămian Tufă, Ioan Boar câte 50 fil., Dumitru Tufă 60 fil., Nic. Mărginean Lupei 80 fil., Saveta Popa și Ana Șerban câte 40 fil. Tot bis gr.-cat. a donat Safflora Hrobat la ușa împărătească o pânzătură de catifea brodată cu aur lucrul mânilor sale în preț de 12 cor. N. N. a dat o măsură de dantelă pe masa altariului în preț de 3 cor. 20 fil.

Pentru noua școală edificând s'a făcut apel la frații înstrăinați în America și laudă fiind colectantului Valeriu Axente s'a primit în zilele aceste 510 cor. Deie Dumnezeu ca fapta lor bună a tuturor cari sunt amintii aici ca dăruitori să aibă următorii iar Dumnezeu cu darurile sale cele bogate să le răsplătească. Frăua la 30 Oct. 1912. *Ioan Todoran preot gr.-cat.*

Convocare. Adunarea despărțământului „Magyarderze“ Dârgea a reuniunii inv. gr.-cat. din Arhidieceasă sa va ținea în comuna Kendermező—Chendrea în ziua de 17 Noemvrie st. n. a. c. la care invit cu toată onoarea pe toți membrii fondatori, ordinari și ajutători, pe Onor. d. preoți ca directori școlari și pe toți doritorii de înaintarea solii poporale. Almás-S. Mihaiu, la 30/10 1912. *Vasile Dumitras, inv.*

Petrecheri. Societatea „Petru Maior“ din Budapesta invită la serata literară-muzicală ce o va aranja cu concursul trei Delia Plopu, Duminecă în 3 Noemvrie n. la orele 8 seara, în sala dela „Saskör“ (IV. Irány utca 17) întru pomenirea lui Grigorie Alexandrescu, drept prinos marelui poet, cu prilejul împlinirii a 100 de ani dela nașterea lui. Programul: 1. Cor. 2. „Grigorie Alexandrescu“ conferință de dl Vasile Stoica. 3. a) Arie. b) Doine cântate de dra Delia Plopu. Acompaniament la pian de dl E. Hossu. 4. Gr. Alexandrescu „Ucigașul fără voce“ declamație de dl G. Comșa. 5. I. Raff: „Cavatine“. * * * „Fantazie“ cântate la vioară de dl S. Păscuț. 6. a) Tosti „Non tamo più“ b) G. Dima „Știi tu mândră ce ți-am spus“ cântate de dl C. Olariu. Acompaniament la pian de dra Georgina Roșiu. 7. Gr. Alexandrescu „Fabule“ cetite de dl V. Vlad. 8. Cor.

Necrolog. † Octavian D. Muthu în etate de 12 ani, fost elev în clasa a II-a gimn. în gimnaziul rom. cath. din Muraș-Vásárhely, a repausat la 24 Oct. n. după un morb foarte scurt dară foarte greu.

Odihnească în pace!

Partea Literară.

Noaptea sf. Bartolomeu.

După *BOLANDEN.*

Trad. de *Aurel B. Gajia*, profesor.
(Continuare).

Coligny numai decât a observat situația celor din Elveția și a trimis împotriva lor pe mercenarii germani. S'a iscat o încăierătură sângeroasă între elvețieni, mercenarii germani și pedestrima franceză. În câteva locuri hugenoții rămaseră învingători. Pericolul îndată l'a observat principele de Lotharingia și era convins, că trebuie se sară în ajutorul fraților sei și să. abziecă de planul de a-și răzbuna.

— Fraților zise el, să mergem întracolo, arătând spre grosul armatei, acolo trebuie să curățim aierul. La luptă deci! Chiamăți în ajutor pe Dumnezeu și sf. Dionisiu!

— Da, să luptăm în numele lui Dumnezeu și a sf. Dionisiu, strigară nobilii.

Intr'un moment toți eram pregătiți la luptă. Bine înarmați pământul tremura sub picioarele lor.

Ieremia Macaveu, a respins trupele regale, dar a observat momentul critic ce-i amenința.

— Nu vă temeți fiu lui Iuda! strigă predicatorul. Dumnezeu și pe filisteii îngâmfăți ni-a dat în mână. Ucideți la ei cu ascuțitul sabiei!

Așezându-să în falangă au format un triunghi și și-au atotit armele în fața dușmanului.

Balafre s'a așezat la o distanță de cincizeci pași. Principele nu s'a folosit de lance ca cealaltă ostași de rând. Chiar și scutul triunghiular încă îi atârna pe spate și pe calul său impancerat seamăna unei statue de bronz. Și-a ridicat apoi sabia lui puternică, după el au dat navală cavalerimea puternică și s'a început bătaia grozavă. Dardele ostașilor se rupeau ca niște muiele uscate sub loviturile grele ale cavalerilor. O lance trecu de-adreptul prin grumazul lui Ieremia Macaveu, care căzu fără simțiri. Cavalerii au străbătut între șirurile țărănilor înrolați măcelărind o mulțime însemnată dintre ei. Măcelul a durat câteva minute.

Balafre și-a pus de nou în ordine șirurile de bătaie și în fruntea alor cincisute a năvălit asupra cavalerimii. După-ce pe inamic l'au atăcat fără veste și încă dintr'o parte era cât pe aci să-l zdrobească cu totul. Cădeau ca firele de iarbă sub tășul coasei. Oastea regească încă a atăcat cu o nouă furie, însetată de dorul de-a vărsa cât mai mult sânge. Curajul hugenoților a dispărut, au depus armele și au cerut pace. Ostirea regească însă n'a voit să știe nimic de așa ceva. Au străpuns unii dintre ei până la cel din urmă. Soartea l'a ajuns și pe Samuil Caleb. Asemeni au pățit și pedestrași germani mercenari. Helvețianii au măcelărit dintre ei vreo-o două sute.

Coligny a cercat toate mijloacele se sustină lupta. Când a văzut că pedestrima e nimicită, iar nobilimea e greu amenințată însuși a năvălit în luptă. Marquis-ul sau Hugo Riviere a rămas mereu pe lângă bătrânul și cerca mai mult se delătura loviturile

mortale, îndreptate asupra lui Coligny, decât să se lupte împotriva inamicilor. Admiralul se lupta ca și ori-care tânăr. Sabia lui începuse să deie schinte. Deodată o lovitură puternică i-a crepat scutul și pieptul lui a rămas neapărat, dar numai pentru un moment. Hugo a observat numai decât pericolul și a sărit înaintea lui apărându-l cu scutul său. În felul acesta a delăturat zeci de lovituri ulterioare, până-ce lui Coligny i-a succes se străbăta în mijlocul inamicului. Riviere s'a întors către admiral și s'a înspăimântat. La grumaz l'a văzut plin de sânge. A primit o lovitură și mai grea de și-a pierdut toți dinții dinainte. Curajul însă nu l'a părăsit nici atunci.

— Te rog pe tot ce ai mai scump părăsește terenul de luptă! Ești grav rănit, zise marquis-ul.

— Învingere ori moarte! zise Coligny. Ajută-mi să-mi începui de nou pancera.

— Zădarnic, nefericirea zilei de azi și așa nu o putem delătura, zise Hugo. Retragete!

Zicând acestea prinse cu putere mâna admiralului, ca să-l rețină de-a înainta mai departe. Acesta voia să zică ceva, dar l'a năpădit sângele.

Contele Regnier a observa poziția critică a conducătorului. A văzut și zădărnicia lui Riviere. Apropiindu-se de Coligny ia șoptit în ureche:

— Scapă-te, dle admiral! Balafre sosește cu călăreții lui.

În acel minut i-a prins calul de frâne și l'a întors îndărăt. I-a succes al scoate din imbulzala războiului și al duce pe câmp în liber.

— Pe admiralul îl concred în grijele dte! zise Regnier. Fugiți repede, pot să vă urmărească. — La revedere!

După aceea s'a reintors repede pe câmpul de bătaie.

Hugo și-a împintenat calul. Admiralul i-a urmat exemplul.

— Cum te simți tată? — întrebă ofițerul.

— Rău! — zise bătrânul! A trebuit să ajung și ziua asta!

— După înfrângere urmează biruința, l'a mulcomit Hugo. — Să ne grăbim. În toate părțile ne amenință călăreții de ai dușmanilor.

Au călărit în direcție sudică. Fuga lor n'a fost observată. Câmpul de bătaie roșit de sânge era la o distanță considerabilă de ei. Au observat însă că doi călăreți îi urmăresc în ruptul capului.

— Ne urmăresc! a strigat el. Înainte tată înainte.

Au recurs la celea din urmă. Chiar și Coligny încă și-a încordat toate puterile. Așa se depărțară timp mai îndelungat. — Riviere privi îndărăt și s'a speriat când a văzut că distanța dintre ei și următorii e tot mai mică. Admiralul se simția tot mai rău din cauza pierderii de sânge. Abia se mai putea susține în șea.

Admiralul, pentru prinderea căruia sau pus 50,000 coroane în aur, era pierdut de sigur de ajungea în mâinile inamicilor cari îl urmăreau. Scăparea lui se vedea imposibilă. Riviere s'a cugetat la un pas fatal.

— Mergi călare înaintea mea tată! Cu cei doi am să ispravesc eu.

Admiralul n'a răspuns nimic. N'a primit din celea ce i-s'a spus, căci altcum

n'ar fi permis să se jertfească. Pe când el călărea mai departe, Hugo s'a oprit și și-a scos sabia, După ce în războiu a primit numai două răni neînsemnate, se simțea în deplină putere a se putea lupta cu cei doi, cari îi urmăreau. Avea și forul că aceia erau departe unul de altul. S'a decis să atace pe cel dintâi cu care va termina înainte de ce ar sosi și al doilea. S'a oprit deci și își scoase sabia și aștepta să se apropie de el. Dușmanul deja dela o distanță de o sută de pași își opri călul și înaintă încet de tot. Când s'a apropiat de el marquis-ul la strâpuns de a căzut fără simțiri.

Atunci a sosit și al doilea.

— Cine ești tu nemernicule? Pentru ce vii să aperi pe Coligny, trădătorul de patrie?

— Tu ești nemernic, — și nu eu! zise Hugo Riviere. Tu vrei să ajungi în posesiunea celor 50,000 de auri, cari s'au pus premiu pentru capul lui Coligny.

— Minti om de nimic ce ești. Vreau să-mi câștig merite prin faptul că o să fac pierdut pe un nebleșnic, ce voește să-și dărăburească patria. Iar tu pentru că m'ai reținut ai să-ți pierzi vieța.

A năvălit apoi asupra marquis-ului. Sa încins un duel înfricoșat. Sabiile schinteiau într'una. În sfârșit cu o istețime a măsurat așa o lovitură de Riviere a căzut la moment. Când se întoarse să o ia la sănătoasa văzu fugind o ceată de hugenoți. Văzând că nu-și ajunge scopul și-a împintinat calul și a luat-o în spre răsărit.

Cei reințorși din războiu au dat peste ofițerul admiralului, care sta fără simțiri.

Lupta dela Montcontour a fost scurtă dar sângeroasă. Din 25,000 de protestanți au rămas în viață numai 6000. Mii zăceau morți pe câmpul de luptă. — Hugenoții au fost bătuti formal. Întreg bagajul lor ajunsese în mâna dușmanului.

In Louvre.

Infrângerea dela Montcontour a liniștit numai pe puțin mișcarea protestanților. Coligny a dezvoltat o muncă de nedescris. — A trimis la moment după ajutor în Anglia, Germania, Dania și Elveția. — Cererea lui n'a fost zădarnică. Franța la ajutorat cu o sumă însemnată de bani, ca să continue războiul. Germanii le-au promis mercenari. Protestanții francezi și-au jertfit totul. Lui Coligny în fiecare lună îi trimiteau 2000 de auri pentru acoperirea lipsurilor lui personale din motiv că a golit vistieria statului și a bombardat Chatillon-ul. — Colectele se continua într'una. Admiralul nu peste mult și-a câștigat o oștire mai puternică decât cea dela Montcontour. Orașele pierdute le-a recâștigat de nou și deja voia să năvălească în Paris.

În vreme ce protestanții ajutau în continuu pe Coligny, catolicii nu se cugetau ca din învingerea raportată să aibă ceva folos.

Ura și jalușia dintre conducătorii partidei de curte au zădărnicit orice întreprindere mai serioasă. Guiseii au cercat toate posibilitățile să ajungă de nou la putere. Regina mamă a cercat toate cursele împotriva principelui de Lotharingia, a cărui popularitate a crescut și mai mult de când apăruse vitejește Poitiers-ul. — Regele era năcăjit pe fratele său, pe Heric Anjou, pentru învingerea dela Montcontour și a des-

prețuit admirabilul plan de războiu a generalului Tavannes.

Protestanții din contră supuându-se necondiționat conducătorului se întăreau din zi în zi. Generalul Cosse, a raportat învingere lângă Arnay-le-Duc, asupra ostirilor regale. Drumul, ce ducea la Paris era deschis înaintea hugenoților și acestia nici n'au întârziat de-a intra în oraș. Pentru acoperirea speselor de războiu au aruncat dare pretutindeni și încă în așa măsură că statul din cauza aceasta s'a sleit aproape de tot.

Ecaterina Medici s'a speriat la vestea că inimicul se apropie. O trupă apăra ce e drept Parisul, dar o luptă pierdută ar fi avut urmări foarte triste. S'a decis că încunjură pericolul și face pace. Pentru planul său și-a câștigat și băiatul, pe regele, care și de altcum era în confuzie din cauza dării și din cauza că din Germania sosesc trupe noi de ajutorare.

Coligny încă dorea pacea. Văzu devastarea cumplită a ținuturilor din provincie și ruina Franței în timpul cel mai apropiat. La aceste se mai adaugeau plânsorile conților, cari voeau să se reîntoarcă acasă.

În felul acesta s'a făcut a treia pace religioasă în st. Germain eu Laye. Răscoluții au primit libertate religioasă în toate părțile imperiului, afară de Paris a cărui locuitori se alipeau cu drag și cu sfîntenie de religia catolică. Hugenoții puteau ocupa de aici înainte orice dignitate și oficiu înalt. Ordinațiunile date referitor la ei le-au retras. Au primit și patru fortărețe puternice: La Rochelle, La Charite, Montaubant și Cognac. Pacea avea să întărească și o căsătorie. Principesa Margareta de Valvis, sora regelui, s'a logodit cu Henric Bourbon, regele de Navarra, conducătorul protestanților.

Aceste condiții de pace foarte favorabile au umplut de mânie sufletele catolicilor. Protestanții fură satisfăcuți. Catolicii ziceau că nu-i lucru cinstit, ca acestor trădători de patrie să le dea drepturi cetățenești, acestor fel de blăstămați să li-se permită să fermeze stat separat în statul francez.

Chiar și papa se temea că din aceasta va urma ruptura Franței în cele religioase. Pentru aceea în epistoalele trimise regelui și mamei aceluia, a atacat condițiile de pace dela St.-Germain.

(Va urma.)

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.

Redactor respons.: AUGUSTIN GRUIȚIA.

Zugrav.

Subscrisul am onoare a aduce la cunoștința On. Public, că după praxa câștigată în atelierile din străinătate, mă aflu în plăcuta poziție a putea zugrăvi cu **colori de oleu pe pânză, lemn și zid** toate chipurile **biblice** aflate în Bisericile noastre, efetuese și sculptura în lemn. — Primesc **coloratul în oleu sau cleiu** a ori ce fel de **edificii publice și private**, precum și **văpsitul de portale, uși și ferestre**. — Asemenea pictez firme cu prețuri foarte moderate.

Rugând On. P. pentru sprijinul binevoitor rămân

cu distincă stimă

Augustin Cucerzan
zugrav.

(80) 15—?

Aiud—Nagyenyed, Tot-utca.

Vă pudrați? — Da!

De când se află de vânzare și în Ungaria renumita

Pudră americană de porcelan

JESS,

m'am obișnuit să folosesc și eu pudră, pentru că

Pudra de porcelan **le** este pudra cu mireasma cea mai plăcută.

Pudra de porcelan **le** este pudra cea mai fină din lume.

Pudra de porcelan **le** poate fi pusă pe față.

Pudra de porcelan **le** noastră, îndecă asudatul feței, țigată cu ilor și a subsuorilor.

Pudra de porcelan **le** te. Ori cî dispără zgrăbunțele și pistrii de pe față.

Pudra de porcelan **le** azi, dar cî te de pielea feței răvi mairabil.

Pudra de porcelan **less** dă feței o înfățișare elegantă și plăpândă.

Pudra de porcelan **less** se uzită și ca pudra de față, cea mai fină din lume.

Pudra de porcelan **less** se capătă în cutii originale americane de câte 3 și 5

Cor. în 6 culori diferite și anume: în **culoarea albă, roza, roza-palidă, crem, crem-palid și în culoarea naturală a feței**. La comanda să se spună anume și **lămurit: în ce culoare și de care preț** să se trimită pudra comandată.

Fete până și feciori dela țară

cumpără în cantități mari

CREME=DIANA

și

SĂPUN=DIANA

Alifie pentru înfrumșetarea feței și pentru fineța mânilor,

de când aceste se capătă pretotindenea cu prețul de

50 fileri.

Unicul mijloc împotriva zgrăbunțelor și a petelor pistrii de pe față.

Se poate comanda prin postă pe lângă rambursă dela

BÉLA ERÉNYI

Apoteca—Diana

în

BUDAPESTA, Károly-körút Nr. 5.

Comanda cea mai mică e de 3 Cor. Se poate comanda pretotindenea în țară. (103) 6—10

PICURII DE STOMAC ai lui BRÁDY

mai înainte „Picurii de Mariacell” s'au dovedit de 30 ani încoace de un medicament neapărat trebuincios în fiecare casă. Picurii aceștia au un efect neasămănat de bun la perturbațiunile mistuirei, sunt fără păche în a îndrepta stăruirea stomacului, arsurile de stomac, constipația, durerile de stomac și destomac, greața, amețea, înmăna, colica, anemiea (lipsa de sânge), gălbănirea.

Se pot căpa de la orice apotecă. O sticlă costă 90 cor., mică — 90 fil., 6 sticle Ioan Te. 3 sticle mari 4-80 cor., cu poșta franco, dacă prețul lor ana Mărțează.

Apotec. cor., Ioan Te. RÁDY la Magyar Kic. Lascu, ana, I. Fleischmarkt 2. c. Folea, M. (23) 3-5

Mărginean

Iuon Tim

La mormân. 1 cor., Nișului Atanasie Anghel întemeietor. Tufă, Ioan Roma. discurs rostit de Dr. E.ifa 60 fil., N. 1912.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate foarte modern, supraveghiere medicală constantă.

Telephon 88-99.

Biu central, stabiliment medical:

Budapesta, Ferencz-körut 29.

Consurațiuni dela orele 8-9 a. m. și 4-5 p. m.

(3) 41-52

Director-șef

Dr. Cösmutza.

SALVATOR

asociație internațională de ajutorare.

Intemeiată pe sistemul de grupe ca și celelalte asociații de ajutorare. E însă

UNICA ASOCIAȚIA

care solvește ajutorul asigurat fără nici o detragere. fie grupa completă ori ba. Solvește la caz de moarte deja după 2 luni de membrie 25%, după 3 luni de membrie 50% și după 4 luni de membrie 75% din ajutorul asigurat; iar deja după 5 luni de membrie capitalul întreg. Atestat medical nu se recere. Dacă un membru a solvit în tarze de caz de moarte 60% din capitalul asigurat, imediat i-se licidează întregul capital asigurat. De membru se primeste ori care persoană în etatea de 15-80 ani. Se pot asigura ajutoare de 1-6000 coroane. Taxa de înscriere: 6-16 cor. Taxa anuală de membrie: 4 cor. Taxa pentru fiecare caz de moarte 2-6 cor.

„SALVATOR“ e

UNICA ASOCIAȚIA

care din venitul curat anual împarte 25% între membrii; iar alte 25% le folosește pentru scopuri internaționale, culturale și umanitare. Prospekte și blanchete trimitem gratuit și franco. Primum și membrii, cari ar fi deja înscriși la alte asociații.

Reprezentanți harnici acceptăm în tot locul.

Reprezentanța generală pentru Ungaria

Timișoara (Temesvár) Josefín, str. domnească (Uri-n.) nr. 2. (102) 4-?

O vișoară piesă poporală în 3 acte de Octavian Prie (pag. 99). Se află de vânzare la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj 60 fil. plus 10 fil. porto.

Vatra familiară. Indemnuri și sfaturi pentru viața casnică. Cea mai potrivită carte pentru săteni! Cuprinde sfaturi creștinești și în o toarte frumoasă limbă poporală. E editată de societatea de lectură a Clericilor din Seminarul Blajului. Se află de vânzare la oricare Librărie românească. Prețul 30 bani

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1-5.

Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până în finea anului 1911 K. 5.275.798.23

Capitale asigurate pe viață achitate „ 5.146.556.36

Starca asigurărilor cu sfârșitul anului 1911 } foc „ 127.763.744 —

} viață „ 10.931.322 —

Fonduri de întemeiere și de rezervă cor. 2.520.492 —

Prospekte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

5-109-?

La expozițiunea milenară din Budapesta de la 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Antoniu Novotny

în Timișoara-Fabric

41 42-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajusturi de fier bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o iature prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Prețuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.